

# **SINFDA O'QUV FAOLIYATI ORQALI O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PIRLS TADQIQOTLARINING O'RNI**

Artikova Nargiz Shuxratovna

Chirchiq Davlat pedagogika universiteti

Boshlang'ich ta'lim nazariyasi va  
amaliyoti kafedrasini o'qituvchisi

**Annotatsiya:** Asosiy kompetensiyalardan biri zamonaviy hayot sharoitida muvaffaqiyatli sotsializatsiya, moslashish va o'zini o'zi anglashni ta'minlaydigan kommunikativ kompetensiyadir. Kommunikativ kompetensiya og'zaki va yozma muloqot maqsadlarini qo'yish va ularga erishishga tayyorlikni anglatadi: kerakli ma'lumotlarni olish, o'z nuqtai nazarini muloqotda va nutqda madaniyatli tarzda taqdim etish va himoya qilish, pozitsiyalar xilma-xilligini tan olish va ommaviy nutqda. qadriyatlarga hurmat (diniy, etnik, kasbiy, shaxsiy va boshqalar) .p.) boshqa odamlar.

**Kalit so'zlar:** Kommunikativ kompetensiya, Zamonaviy maktab, nutq qobiliyatlari, ifodali o'qish, muloqot qobiliyati

## **THE ROLE OF PIRLS RESEARCH IN DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE THROUGH LEARNING ACTIVITIES IN THE CLASSROOM**

Artikova Nargiz Shukhratovna

Teacher of Chirchik State

Pedagogical University

**Annotation:** One of the key competencies in modern life is communicative competence, which ensures successful socialization, adaptation, and self-awareness. Communicative competence refers to the ability to set and achieve goals in both oral and written communication, including obtaining necessary information, presenting and defending one's viewpoint in a culturally appropriate

manner, recognizing diverse perspectives, and demonstrating respect for values (religious, ethnic, professional, personal, etc.) in public discourse.

**Keywords:** Communicative competence, modern school, speech skills, expressive reading, communication skills.

Bugungi ta'lim tizimi, o'quvchilarning kommunikativ kompetentsiyalarini rivojlantirishni asosiy maqsadlaridan biri sifatida belgilagan. Bu ko'nikmalar, o'quvchilarning o'z fikrlarini ifoda etish, boshqalarning fikrlarini tinglash va samarali muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Sinfdan o'quv faoliyatini to'g'ri tashkil etish, ushbu ko'nikmalarni shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Bu borada PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) tadqiqotlari muhim o'rin tutadi.

Keling, kommunikativ kompetentsiyaning ta'rifi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyatidan boshlaylik. Kommunikativ kompetentsiya tildan turli ijtimoiy sharoitlarda samarali foydalanish qobiliyatini o'z ichiga oladi, bu o'quvchilarning umumiy rivojlanishi uchun juda muhimdir.

Kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish va rivojlantirish muammosi ayniqsa boshlang'ich maktabda dolzarbdir, chunki u o'smirlik va yoshlardagi yoshga bog'liq rivojlanish maqsadlariga javob beradi va maktab O'quvchilarining muvaffaqiyatli shaxsiy rivojlanishining sharti hisoblanadi.

Kommunikativ kompetentsiya zarur tillarni bilish, atrofdagi odamlar va hodisalar bilan munosabatda bo'lish usullari, guruhda ishlash ko'nikmalari, jamoada turli ijtimoiy rollarni egallashni o'z ichiga oladi. "Inson" muloqotining o'ziga xos xususiyati shundaki, axborot nafaqat uzatiladi, balki "shakllanadi, aniqlanadi, rivojlanadi". Biz har biri faol sub'ekt bo'lgan ikkita shaxsning o'zaro ta'siri haqida gapiramiz. Sxematik jihatdan aloqa sub'ektlararo jarayon (S-S) yoki "sub'ekt-sub'ekt munosabatlari" sifatida tasvirlanishi mumkin. Har qanday ma'lumotni uzatish faqat belgilar, aniqrog'i, belgilar tizimlari orqali mumkin.

Samarali muloqot quyidagilar bilan tavsiflanadi: 1) Hamkorlar o'rtasida o'zaro tushunishga erishish 2) Vaziyatni va muloqot mavzusini yaxshiroq tushunish,

muammolarni hal qilishni osonlashtirish, maqsadlarga erishishni ta'minlash; resurslardan optimal foydalanish odatda kommunikativ kompetensiya deb ataladi. Kommunikativ kompetensiya kommunikativ qobiliyat + kommunikativ bilim + kommunikativ qobiliyatga teng, kommunikativ vazifalarga adekvat va ularni hal qilish uchun yetarli.

Zamonaviy maktabning asosiy vazifasi - har bir o'quvchining qobiliyatini ochib berish, yuqori texnologiyali, raqobatbardosh dunyoda hayotga tayyor shaxsni tarbiyalashdir. Asosiy muloqot qobiliyatlarining yo'qligi nafaqat oilada, balki birgalikdagi faoliyat davomida jamoada ham ko'plab nizolarga olib keladi.

Ko'pincha hayotda biz o'tmishda ilhomlangan va o'zining "birinchi sinf o'quvchisi" maqomidan g'ururlangan bola bir muncha vaqt o'tgach, maktabni, do'stlarini va yaqinda unga qiziqqan va g'amxo'rlik qilayotgan barcha narsalarni tashlab ketishiga duch kelamiz. Hozirgi zamon bola uchun o'z ahamiyatini va mazmunini yo'qotdi.

Nega? Nimalar bo'lyapti? Taassurotlarning barcha yorqinligi va yangiligi ortida juda jiddiy va murakkab muammo - aloqa yotibdi.

Men har doim o'rganishni qanday tashkil qilish kerakligi, bolalarning o'rganish istagi paydo bo'lishi va o'quv faoliyatining barcha turlarida faol ishtirok etishi, shuning uchun o'rganish kognitiv, ijodiy va shaxsiy sohalarni rivojlantirishga ko'proq hissa qo'shishi masalasi bilan doimo qiziqib kelganman. Hozirgi vaqtda yuqori kommunikativ madaniyat, keng dunyoqarash, har qanday vaziyatda mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo'lgan odamlar muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Axir, zamonaviy inson doimo tanlov bilan duch keladi.

Hozir bizning ta'lim tizimimiz yangi avlod standartlarini faol ravishda ishlab chiqmoqda. Yangi avlod standartlari o'rtasidagi tub farq ta'lim standartlari bo'yicha yutuqlarni baholash paradigmasidan kompetensiyaga asoslangan yondashuvga o'tish zarurligini aniq asoslab beradi. Zamonaviy maktab shaxsning asosiy

kompetensiyalarini shakllantirish uchun tan olingan. Muhim kompetensiyalardan biri bu muloqot qobiliyatidir.

Shuni esda tutish kerakki, universal ta'lim harakatlari shaxsiy, kognitiv, kommunikativ va tartibga soluvchi harakatlarni o'z ichiga oladi.

Bola juda yoshligidanoq muloqot qiladi va gapira boshlaydi. Ma'lumki, bu til orqali muloqot qilish qobiliyatining rivojlanish darajasi har xil bo'lsa-da, umuman olganda, u istalgan narsadan uzoqdir. Shu sababli, yangi standartlar loyihasini ishlab chiquvchilar kommunikativ harakatlarni shakllantirishni maktab ta'limining ustuvor vazifasi deb bilishadi.

O'quvchilarning, ayniqsa, maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyatini muhokama qilish kerak. Didaktik o'yinlar so'z boyligini boyitish, tilning grammatik tuzilishini tushunish, ifodali va retseptiv nutq qobiliyatlarini yaxshilashga yordam beradi. Ushbu o'yinlar, shuningdek, ijtimoiy o'zaro ta'sirni, ijodkorlikni va kuzatishlar va tajribalarni tasvirlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Kommunikativ kompetensiyani oshirishda sinfdan tashqari mashg'ulotlarning rolini ko'rsak. Muloqotlar, bahs-munozaralar va boshqa sinfdan tashqari mashg'ulotlarni o'z ichiga olgan bunday tadbirlar o'quvchilarning bilim olishga qiziqishini oshirish, ularning iste'dodini rivojlantirish, jamiyat va ijtimoiy mas'uliyat hissini kuchaytirishga yordam beradi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning kundalik ehtiyojlari, qiziqishlari va intilishlarini sinfdagi oddiy mashg'ulotlardan tashqari o'z ichiga olgani uchun zarurdir.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda o'qituvchi va talabaning samarali o'zaro ta'siri muhimligini ta'kidlayman. Ushbu ko'nikmalarni samarali modellashtirish va o'rgatish uchun o'qituvchilarning o'zlari muloqot qilish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Bu o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari, savollar berishlari va mazmunli suhbatlar o'tkazishlari uchun sharoit yaratishni o'z ichiga oladi.

Ta'limga kompetensiyaga asoslangan yondashuv kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qanday hissa qo'shishini tushuntiradigan bo'lsak, bu yondashuv o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarni hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatiga qaratilgan bo'lib, samarali muloqotni o'z ichiga oladi. Bu o'quvchilar o'zlarining muloqot qobiliyatlarini mashq qilishlari va yaxshilashlari mumkin bo'lgan yaxlit ta'lim muhitini yaratish uchun turli fanlarning integratsiyasini o'z ichiga oladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam PIRLS tadqiqotlari, sinfda o'quv faoliyatini tashkil etishda va o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlar natijalari, o'qituvchilarga o'quvchilarning o'qish savodxonligini oshirish va ularning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali usullarni tanlashga yordam beradi. Bu esa, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning muvaffaqiyatli ta'lim jarayoniga katta hissa qo'shadi.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга Мурожаатномаси / <https://president.uz/uz/lists/view/4057>
2. Марина О.А. Структурные компоненты иноязычной профессиональной компетенции как профессионального стратегического ресурса // Педагогическое образование и наука. — № 5. — Москва, 2014. — 113 с.
3. Zafarovna, Y. I., & Shuxratovna, A. N. (2024). O 'YINNING PEDAGOGIK JARAYONDA TUTGAN O 'RNI. JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING, 3(4), 125-128.
4. Shuxratovna, A. N. (2024). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA CHET TILLARINI O'QITISHNING AHAMIYATI VA SAMARALI NATIJA OLIHNING QIZIQARLI YONDASHUVLARI. Scientific Impulse, 2(19), 108-110
5. Artikova, N. (2022). THE IMPORTANCE OF PIRLS RESEARCH IN INCREASING THE READING LITERACY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. Журнал иностранных языков и лингвистики, 6(6), 91-98.

6. Artikova, N. (2022). THE IMPORTANCE OF PIRLS RESEARCH IN INCREASING THE READING LITERACY OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS. Журнал иностранных языков и лингвистики, 6(6), 91-98.

7. Shuxratovna, A. N. (2024). TARBIYASI OG‘IR BOLALAR BILAN ISHLASH. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ, (50-1).

8. Iroda Shuhrat Qizi Pulatova Rayhona Olim Qizi Xasanova, & Nargiz Shuxratovna Artikova (2024). TA'LIMNI TASHKIL ETISH TURLARI VA SHAKLLARI. Academic research in educational sciences, 5 (CSPU Conference 1 Part 1), 162-165.

9. Shuxratovna, A. N. (2024). TA'LIM METODLARI VA VOSITALARI. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(21), 125-128.